

УДК 811.112.2'282.2(436)

DOI <https://doi.org/10.24195/2616-5317-2025-40.12>

АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ГЕРМАНІЗМІВ У МОВЛЕННІ УКРАЇНЦІВ ЗАКАРПАТТЯ

Ярослав М. Шетеля

аспірант

Державного закладу «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
Одеса, Україна

e-mail: noritsu16@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4974-9157>

АНОТАЦІЯ

Пропонована стаття виконана в напрямку, заданому дослідженнями авторів, яких цікавили проблеми німецько-українських міжмовних контактів на Закарпатті. Мета статті – виокремити можливі аспекти вивчення германських (австрійських) елементів, уживаних в українському мовленні Закарпаття. Завдання студії: 1) з'ясувати стан наукового вивчення германських лексичних запозичень у мовленні закарпатських українців; 2) окреслити ситуації міжмовної взаємодії, що уможливили лексичну інфільтрацію германізмів у місцевий український вокабулярій; 3) розглянути лексико-семантичну організацію германських запозичень у місцевому мовленні; 4) розглянути результати фонетичної рецепції германізмів у місцевому мовленні; 5) визначити стилістичні функції германізмів у місцевому розмовному мовленні. Об'єкт дослідження – сума лексем германського походження (запозичені прямо чи опосередковано) у мовленнєвому побуті закарпатських українців.

Ключові слова: німецько-українські міжмовні контакти, діалект, ареал, лексичні запозичення, Закарпаття.

Вступ. Актуальність теми. Лексика концентрує культурно-історичний досвід, етапи його набуття, а також традиції комунікативної культури етносів. Запозичення у словнику будь-якої мови відображають специфіку мовних (ширше – культурних) контактів, їхній напрямок, глибину, питому вагу. Велика кількість іншомовних елементів у словнику свідчить про значний культурний вплив, якого носії мови

зазнали з боку іншого народу. Приклад такої глибокої міжмовної взаємодії представлений у словнику говірок українців Закарпаття, де засвідчено тематично строкатий численний німецький (австрійський) лексичний прошарок. Його докладний опис у різних аспектах, що сам по собі є видом лінгвістичного дослідження, досі не здійснений в повному обсязі, хоча потреба в цьому існує вже давно. Ця ситуація щонайкраще свідчить про **актуальність** студій, призначених їй розв'язанню.

Мета статті — виокремлення можливих аспектів дослідження германських (австрійських) елементів, уживаних в українському мовленні Закарпаття. Досягнення мети передбачає розв'язання таких наукових **завдань**:

1) з'ясувати стан наукового вивчення германських лексичних запозичень у мовленні закарпатських українців;

2) окреслити ситуації міжмовної взаємодії, що уможливили лексичну інфільтрацію германізмів у місцевий український вокабулярій;

3) розглянути лексико-семантичну організацію германських запозичень у місцевому мовленні;

4) розглянути результати фонетичної рецепції германізмів у місцевому мовленні;

5) визначити стилістичні функції германізмів у місцевому розмовному мовленні.

Об'єкт студії — сума лексем германського походження (запозичені прямо чи опосередковано) у мовленнєвому побуті закарпатських українців. **Предметом** — фонетичні, лексико-семантичні, граматичні особливості слів німецького походження в місцевому мовленні, їхня семантична валентність у складі фразем, їхня функціональна характеристика.

Джерельна база. Матеріал для дослідження добирався з архівних документів, місцевої преси різних років, художніх текстів, автори яких — закарпатські письменники-носії місцевого діалектного мовлення, фольклорних матеріалів, а також записів діалектного мовлення і діалектних словників.

Методи дослідження — *описовий метод, зіставний метод, метод лінгвістичної історіографії.*

Виклад основного матеріалу

1. Знайомство з доступними публікаціями уможливорює деякі попередні висновки щодо напрямів дослідження лексичних запозичень із німецької мови в мовлення закарпатських українців. Проте проблема вивчення германської лексичної інфільтрації в місцеві говірки має розв'язуватися з опорою на міцний фундамент теорії мовознавства, зокрема його розділів, де розглядаються функції, фонетичні, словотвірні, семантичні (розширення, звуження значення, його профанація) зміни запозичень у мові призначення, особливості їхньої граматичної адаптації, процес інтеграції до складу стійких словосполучень, стильові функції, входження до словника окремих соціальних і професійних груп, ареальна характеристика тощо.

Потрібно зважати також і на результати наукових студій, присвячених таким важливим проблемам вітчизняної лінгвістики, як:

а) загальні проблеми функціонування в українській мові слів німецького походження та їхнього загального впливу на український лексикон (Шаровольський, 1926: 62–79; Шаровольський, 1927: 27–44; Шелудько, 1931; Кобилянський, 1976; Акуленко, 1997; Сімович, 2005);

б) історія дослідження німецьких запозичень в українській мові (Пиц, 2013);

в) характеристика функцій німецькомовних запозичень у різних стилях української мови (пор., напр., у: Клімчук, 2014);

г) функції німецькомовних запозичень в українському розмовному дискурсі (пор., напр., досвід у: Дмитренко, Полуніна, 2020);

г) питома вага та роль німецьких лексичних запозичень у регіональних варіантах української мови кінця ХІХ – початку ХХ ст. (пор.: Ткач, 2000; Лопушанський, Більовська, 2006);

д) вивчення німецьких запозичень у вокабулярії карпатських говірок (Костюк, 1971; Гвоздяк, Меліка, 1998; Нечаєва, 2014).

Найскладнішим видається те, що всі окреслені питання тісно пов'язані, тому окремий розгляд кожного з них навряд

чи можливий; очевидно, що лише їх комплексний розгляд буде дійсно результативним.

2. Сучасний стан вивчення регіонального мовлення українців Закарпаття ми би схарактеризували як надзвичайно високий. Вітчизняна й зарубіжна славістика має багатий досвід діалектологічних та історико-мовних студій, де встановлюється генеза, простежується історія закарпатських говірок, визначається їхнє відношення до інших слов'янських діалектів, здійснюється їхній опис на всіх рівнях у синхронії та діахронії, здійснюється етимологічне дослідження їхнього словника тощо. Однак (і це цілком природно для науки) завжди лишаються напрями, які досі ще не достатньо розроблені, і саме до таких напрямів належить вивчення німецьких запозичень у місцевому мовленні. Зокрема, стан дослідження німецького про шарку у вокабулярії закарпатських говірок, його ролі в місцевому мовленні можна кваліфікувати як початковий, оскільки зроблено ще не так багато. Наприклад, питання лексичної інтерференції в умовах українсько-німецьких (часто за угорським посередництвом) контактів досліджене лише фрагментарно та ще й у межах окремих ареалів. Цей напрямок цікаво представлений у: (Гвоздяк, 2009). Між іншим, германізми на Закарпатті відзначені не лише в ареалах безпосередньої чи опосередкованої (через угорську ланку) історичної взаємодії слов'янського населення з німецьким; їхня географія в межах закарпатських говірок дещо ширше, але це питання поки чекає на свого дослідника. Для подібних студій уже існує методична база, апробована на матеріалі німецьких запозичень у діалектному мовленні українців інших регіонів, пор., зокрема, праці: (Кочерган, 1997; Муромцева, Скачкова, 2004; Лопушанський, Пиц, 2011). Лишається застосувати напрацьовану методику до вивчення «німцизмів» у мовленнєвому побуті закарпатських українців, звісно, з огляду на специфіку місцевих умов культурно-історичних контактів між етносами.

3. Звідси природно було би поставити питання про характер ситуації/ситуацій міжмовної взаємодії, за якої відбувалася лексична інфільтрація германізмів у мовлення закарпатських українців. Зокрема, логічно сформулювати кілька робочих питань щодо моделей міжмовних контактів, які узагальнено відтворюють відповідні ситуації. Отже, чи:

а) йдеться про безпосереднє запозичення за моделлю «німецька мова → українська мова» (у розмовному мовленні на Закарпатті свого часу був поширений австро-баварський варіант німецької мови);

б) маємо опосередковане запозичення за моделлю «німецька мова → угорська мова → українська мова». Зокрема, більшість австріцизмів потрапили у місцеве українське мовлення саме завдяки посередництву угорської мови, пор.: *kórház* 'лікарня' (угор. *korház* < нім. *Kurhaus*); *germika* 'лихоманка' (угор. *hektika* < нім. *Hektik*); *букса* 'бляшанка, карнавка (для збирання грошей)' (угор. *buxa* < нім. *Büchse*); *фánки* 'пампук' (угор. *fank* < нім. *Pfannkuchen*); *прізли* 'сухарі' (угор. *prézli* < нім. *Brösel*); *трóуrep* 'носильник' (угор. *tróger* < нім. *Träger*); *шóвrop* 'дівер, швагер' (угор. *sougor* < нім. *Schwager*) тощо;

в) наявний результат інфільтрації в ланцюжку «німецька мова → словацька мова → українська мова», пор. *швábлик* 'сірник' (словац. *švablik* < нім. *Schwefelhölzer*), *дú(i)ля* 'підлога' (словац. *dyla* < нім. *Diele*) та ін.;

г) йдеться про запозичення в ситуації, яку можна описати моделлю «німецька мова → польська мова → українська мова»?

Запозичення, що потрапили у місцеве українське мовлення в ситуаціях перших трьох типів, зберігають «німецький присмак», тобто усвідомлюються носіями українського мовлення як чужорідні елементи, що позначається на їхніх стилістичних функціях, неможливості бути членами синонімічних рядів, специфіці участі у творенні фразеологізмів. Німецькі слова, які були запозичені в ситуації третього типу (за посередництвом польського мовлення на іншому «полюсі» Закарпаття), значною мірою не усвідомлюються як лексичні маркери чужого мовлення, можливо, через відсутність на тих теренах німецькомовного населення.

Із літератури щодо вивчення шляхів засвоєння німецької лексики в українських говірках Закарпаття див., зокрема, (Гвоздяк, 2001), де представлений досвід аналізу рецепції саме побутових слів.

В суто історичному аспекті, для розуміння умов, які багато в чому спричинили німецьку лексичну інфільтрацію в український словник, потрібно пам'ятати, що вона є результатом

зростання культурної ваги німецької мови у житті місцевого суспільства. Річ у тім, що з початком німецької колонізації Галичини та Буковини (2 половина XIV ст.) на цих теренах поширилося Магдебурзьке право, почався стрімкий розвиток західної торгівлі, завдяки переважно вихідцям із Німеччини утворилися численні цехові організації. У XX ст. запозиченню германізмів у мовлення карпатських українців сприяла введена військова повинність, яку відбувала чоловіча частина населення Галичини в польській, а згодом у австрійській арміях. Мовний контекст цих історичних подій добре засвідчений у творах Ольги Кобилянської та Юрія Федьковича, тексти яких написані регіональними варіантами української літературної мови, словник якої містить чимало німецьких слів і термінів військової справи в тому числі.

4. Ще один аспект вивчення німецьких запозичень в українському мовленні Закарпаття представлений спробами опису їхньої лексико-семантичної організації. Це цілком логічно, адже численні германізми прийшли зі спеціальної мови різних професій, утворивши тематично досить строкатий лексичний шар, який можна досягнути лише завдяки детальній класифікації його складників. Тільки після цього можна робити висновки щодо ролі германізмів у місцевій комунікативній культурі, функцій в обслуговуванні професійного й домашнього побуту. Навіть неповний перелік лексико-семантичних груп, за якими можна розподілити німецькі запозичення, свідчить про складність наукових студій у цьому напрямку. Завдання ускладнюється полісемантичністю багатьох німецьких лексем, завдяки чому одне слово може входити до складу кількох ЛСГ (слово може одночасно належати ЛСГ «Технічні терміни» та (з вужчим значенням) «Будівельна лексика»), а ще розвивати нові значення, звузити чи розширити їх уже власне в українській мові, що створює додаткові виклики системному опису германізмів усередині українського словника. Пор. випадки, коли німецьке запозичення в українській закарпатській говірці збільшує семантичний обсяг порівняно з мовою-оригіналом: нім. *Lump* ‘негідник’ тут розвинуло нові семми, пор. *лумп* ‘негідник’ і ‘гульвіса’, ‘алкоголік’, ‘недалека, несерйозна людина’, ‘легковажна людина’; нім. *Spitzel*

‘інформатор’, ‘шпик’ на українському діалектному ґрунті набуло нових значень, пор. *шпіцлик*, *шпиг* ‘учень, який доносить вчителю на інших учнів’ і ‘низькоросла людина’.

До того ж запозичена лексика в новому (українському) середовищі встановлює зв’язки з питомими словами, утворюючи з ними синонімічні ряди, пор.: *куфєр* (Koffer) – *чемодан*; *вінчовати* (wünschen) – *бажати*; *тинта* (Tinte) – *чорнило*; *аницуг*(к) (Anzug) – *костюм*; *фриштук* (Frühstück) – *сніданок*; *луфтовати* (lüften) – *провітрювати*; *шляєр* (Schleier) – *фата* etc.

Тож, місцевий український словник збагатився солідною кількістю одиниць, які попередньо розподіляються за такими ЛСГ:

– «Ремісницька термінологія» (багато в чому зразковим може бути досвід детального аналізу східнонімецьких назв ремісників у польській, білоруській і українській мовах XIV–XVII ст., представлений у: Пиц, 2008);

– «Будівельна лексика»;

– «Лексика сільського господарства»;

– «Термінологія торгівлі та обміну»;

– «Термінологія вимірювання ваги, розміру etc.»;

– «Назви професійного знаряддя»;

– «Правова лексика (в т. ч. лексика судочинства та терміни кримінального провадження)»;

– «Адміністративна термінологія (в т. ч. лексика канцелярської справи)»;

– «Соціальна термінологія (в тому числі лексика спорідненості та свояцтва і назви суспільних понять)»;

– «Терміни військової справи»;

– «Лексика, пов’язана з освітньою діяльністю»;

– «Медична термінологія»;

– «Лексика флори та фауни»;

– «Термінологія приготування їжі та назви страв і напоїв»;

– «Назви злакових культур і овочів»;

– «Назви предметів домашнього побуту»;

– «Назви одягу, взуття, аксесуарів» etc.

Кожна з цих ЛСГ поділяється на дрібніші лексичні групи зі своїми зв’язками, тому будова кожної ЛСГ видається досить складною в плані дескрипції.

Окреме питання опису німецьких запозичень становить їхня архаїзація, тобто перехід у категорію архаїзмів. Ці лексеми, відомі здебільшого старшому поколінню діалектоносців, у мовленні сучасної генерації дедалі все частіше поступаються слов'янським лексичним дублетам, пор.: *духовка* замість *блòвдарь*, (діал.) *утюг* замість *бі́глязь*; *комора* замість *шпайз* (*Speisekammer*); (діал.) *носки* замість *штрімфлі*; *залізниця* замість *штрек* (*Strecke*) тощо. Див.: (Пискач, 2008).

5. Розгляд питання фонетичної рецепції германізмів у місцевому мовленні ми здійснили в попередній студії. Див.: (Шетеля, 2024).

6. Окремий аспект зазначеної проблематики вивчення німецьких запозичень у місцевому мовленні — їхні стилістичні функції. Річ у тім, що запозичення цієї категорії часто мають емоційно-експресивне забарвлення (конотацію), а тому вживаються як стилістично марковані одиниці, експресивні синоніми українських слів. Пор. укр. діал. *фр́йир* (*фр́аєр*) ‘коханець’ і ‘зарозуміла людина’ (< нім. *Freier* ‘наречений’) як емоційно забарвлений синонім до власне *коханець* чи *наречений* або ж *гандльовати* ‘займатися спекуляцією’ (< нім. *handeln* ‘торгувати, діяти’) як синонімічне до *торгувати*, *перекупати* тощо. Подібні приклади характеризують винятково розмовний рівень мовлення закарпатських українців, будучи відсутніми в інших стилях мовлення.

Висновки. Виокремлені підходи до лінгвістичного розгляду німецьких лексичних запозичень у діалектному мовленні закарпатських українців, звісно, не вичерпують усього комплексу проблем, поставлених перед мовознавством. Насправді їхня кількість суттєво більша: наприклад, питання словотвірної валентності основ запозичених слів, проблема словотвірної рецепції германізмів і переосмислення їхньої структури тощо. Проте навіть названі ракурси аналізу такого складного й цікавого лінгвістичного об'єкта спонукають до вироблення спеціальних наукових процедур, які спираються на зібрані свідчення про цей об'єкт (ступінь його розробки в попередніх студіях), рівень його складності, питому вагу в мовній системі та суму прийомів, необхідних для роботи з ним.

ЛІТЕРАТУРА

Акуленко В. В. Німецький вплив на розвиток української мови: проблеми методології. *Мовознавство*. 1997. № 1. С. 12–19.

Гвоздяк О. М., Меліка Г. І. Запозичення лексики німецького походження в українській говірці Ужгородщини. *Проблеми романо-германської філології*. Ужгород : УДУ, 1998. С. 33–38.

Гвоздяк О. М. Шляхи засвоєння німецької побутової лексики в українських говірках Закарпаття. *Гуманітарний вісник. Серія: Іноземна філологія*. Черкаси : ЧПТІ, 2001. Число п'яте. С. 105–108.

Гвоздяк О. М. Інтерференція побутової лексики в українсько-німецько-угорських міжговіркових контактах (Мукачівщина). *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*. Ужгород, 2009. Вип. 13. С. 42–44.

Дмитренко О. В., Полуніна Ю. І. Німецькі лексичні запозичення в українському розмовному дискурсі. *Калейдоскоп мов*. 2020. № 2 (191). С. 63–67.

Клімчук Г. П. Запозичення як джерело формування лексичної бази публіцистики М. Грушевського. *Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2014. Вип. 11. С. 201–210.

Кобилянський Б. В. До вивчення германізмів і полонізмів в українській мові. *Мовознавство*. 1976. № 6. С. 31–35.

Костюк Д. В. Германізми в діалектній лексиці української мови (на матеріалі села Чернятин Городенківського району Івано-Франківської області). *Іноземна філологія*. 1971. Вип. 23. С. 65–68.

Кочерган М. П. Німецькі лексичні запозичення в південно-західних говорах української мови. *Мовознавство*. 1997. № 1. С. 19–24.

Лопушанський В. М., Більовська Г. Німецькі лексичні запозичення у творах Івана Франка. *Дрогобич : Коло*, 2006. 86 с.

Лопушанський В. М., Пиц Т. Б. Німецькомовні лексичні запозичення у південно-західних говорах України : навч. посіб. для студ. вищих навч. заклад. Дрогобич : Посвіт, 2011. 122 с.

Муромцева О. Г., Скачкова В. В. Українсько-німецькі мовні контакти. *Українська мова : енциклопедія*. Київ : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. С. 682–683.

Нечаєва Н. Запозичення з німецької мови в буковинських говірках. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія «Філологічні науки. Мовознавство»*. 2014. № 2. С. 98–100.

Пискач О. Архаїзація лексики в сучасній закарпатській говірці. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства* (Ужгород). 2008. Вип. 11. С. 165–168.

Пиц Т. Б. До історії дослідження німецьких запозичених слів в українській мові. *Українська мова*. 2013. № 2. С. 84–99.

Пиц Т. Б. Східнонімецькі назви ремісників та їхнє поширення у польській, білоруській і українській мовах XIV–XVII ст.: дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17. Львів, 2008. 205 с.

Сімович В. Дещо про нашу купецьку мову. *Праці у двох томах*. Том 1: Мовознавство [упор. і передмова Л. Ткач]. Чернівці : Книги – ХХІ, 2005. С. 279–282.

Ткач Л. О. Німецькі запозичення в українській літературній мові Буковини кінця XIX – початку XX ст. (дієслівні семантичні кальки). *Науковий вісник Чернівецького університету*. Вип. 84: *Германська філологія*. Чернівці : Рута, 2000. С. 84–95.

Шаровольський І. Німецькі позичені слова в українській мові. *Записки Київського інституту народної освіти*. Київ, 1926–1927. Ч. 1–2.

Шелудько Д. Німецькі елементи в українській мові. *Збірник Комісії для дослідження історії української мови*. Київ : ВУАН, 1931. Т. I. С. 1–60.

Шетеля Я. М. Німецькі запозичення в українському діалектному мовленні закарпатського ареалу. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського: Лінгвістичні науки*. 2024. №39. С. 157–167.

ASPECTS OF THE STUDY OF GERMANISMS IN THE SPEECH OF TRANSCARPATHIAN UKRAINIANS

Yaroslav M. Shetelya

Graduate student of the
State Institution «South Ukrainian National
Pedagogical University named after K. D. Ushinsky»,
Odessa, Ukraine
e-mail: noritsu16@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4974-9157>

SUMMARY

The proposed article is written in the direction set by the research of the authors who were interested in the problems of German-Ukrainian interlingual contacts in Transcarpathia. The aim of the paper is to single out the possible aspects of the study of German (Austrian) lexical units, used in Ukrainian speech of Transcarpathia. The tasks of the study are: 1) to find out state of the scientific investigation of German lexical borrowings in the speech of Transcarpathian Ukrainians; 2) to outline the situations of interlingual interaction, which makes it possible the lexical infiltration of Germanisms in the local Ukrainian vocabulary; 3) to consider lexico-semantic system organization of German borrowings in the local speech; 4) to consider the results of phonetic assimilation of Germanisms in the local speech; 5) to define the stylistic functions of Germanisms in the local colloquial speech. The object of the study is the sum of lexemes of German origin (borrowed directly or indirectly) in the speech use of Transcarpathian Ukrainians.

Keywords: *German-Ukrainian interlanguage contacts, dialect, areal, lexical borrowings, Transcarpathia.*

REFERENCES

- Akulenko V. V. (1997). Nimets'kyj vplyv na rozvytok ukrajins'koji movy: problemy metodologiji [German Influence on the Development of the Ukrainian Language]. *Мовознавство [Linguistics]*. № 1, pp. 12–19.
- Hvozdyak O. M. (1998). Zapozychenn'a leksyky nimets'koho pokhodzhenn'a v ukrajins'kij hovirti Uzhhorodshchyny [Borrowing of Vocabulary of German Origin in the Ukrainian Dialect of Uzhhorod Region]. *Naukovyi visnyk Uzhhorods'kogo universytetu. Seriya "Romano-hermans'ka filolohiya" [Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Seria "Romano-Germanic Philology"]*. Vol. 4, pp. 7–11.
- Hvozdyak O. M. (2001). Shlakhy zasvojen'n'a nimets'koji pobutovoji leksyky v ukrajins'kykh govirkakh Zakarpatt'a [Ways of Assimilation of German Vocabulary in Ukrainian Dialects of Transcarpathian]. *Gumanitarnyj visnyk. Serija: Inozemna filologija [Humanitarian Bulletin: Series: Foreign Philology]*. Cherkasy : ČITI. Vol. V, pp. 105–108.
- Hvozdyak O. M. (2009). Interferentsija pobutovoji leksyky v ukrajins'ko-nimets'ko-ugors'kykh mizhgovirkovykh kontaktakh (Mukachivshchyna) [Interference of the Everyday Vocabulary in Ukrainian-German-Hungarian Interdialectal Contacts]. *Suchasni problemy movoznavstva ta literaturoznavstva [Contemporary Issues of Linguistics and Literary Studies]*. Vol. 13, pp. 42–44.
- Dmitrenko O. V., Polunina Yu. I. (2020). Nimets'ki leksychni zapozychenn'a v ukrajins'komu rozmovnomu dyskursi [German Lexical Borrowings in the Ukrainian Conversational Discourse]. *Kaleidoskop mov [Kaleidoscope of Languages]*. № 2 (191), pp. 63–67.
- Klimchuk G. P. (2014). Zapozychenn'a jak dzherelo formuvann'a leksychnoji bazy publitsystyky M. Grushevs'kogo [Borrowings as a Source of Formation of Lexical Database of M. Grushevsky's Journalism]. *Filologichni studiji: Naukovyj visnyk Kryvoriz'kogo derzhavnogo pedagogichnogo universytetu [Philological Sciences]*. Vol. 11, pp. 201–210.
- Kobyl'ans'kyj B. V. (1976). Do vyvchenn'a germanizmiv i polonizmiv v ukrajins'kij movi [On the Study of Germanisms and Polonisms in the Ukrainian Language]. *Movoznavstvo [Linguistics]*. № 6, pp. 31–35.
- Kost'uk D. V. (1971). Germanizmy v dialektnij leksytsi ukrajins'koji movy [Germanisms in the Dialectal Vocabulary of the Ukrainian Language]. *Inozemna filologija [Foreign Philology]*. Vol. 23, pp. 65–68.
- Kochergan M. P. (1997). Nimets'ki leksychni zapozychenn'a v pivdenno-zakhidnykh-govorakh ukrajins'koji movy [German Loan Words in Southwest Dialects of the Ukrainian Language]. *Movoznavstvo [Linguistics]*. № 1, pp. 19–24.
- Lopushans'kyi V. M., Pytz T. B. (2011). Nimets'komovni leksychni zapozychennia u pivdenno-zakhidnykh hovirakh Ukrayiny [German-Language Lexical Borrowings in the South-Western Dialects of Ukraine]. *Drohobych : Posvit*, 124 p.
- Muromtseva O. G., Skachkova V. V. (2004). Ukrajins'ko-nimets'ki movni kontakty [Ukrainian-German Language Contacts]. *Ukrajins'ka mova: entsyklopedija [The Ukrainian Language: Encyclopedia]*. Kyiv : Ukrajins'ka entsyklopedija im. M. P. Bazhana, pp. 682–683.
- Nechayeva N. (2014). Zapozychennia z nimets'koyi movy v bukovyns'kykh

hovirkakh [Borrowings from the German Language in Bukovyna Dialects]. *Scientific Bulletin of Lesya Ukrainka East European National University: Philological Sciences. Linguistics*. No. 2, pp. 98–102.

Pyskach O. (2008). Arkhajizatsija leksyky v suchasnij zakarpats'kij govirtsii [Archaization of Vocabulary in the Contemporary Transcarpathian Dialect]. *Suchasni problemy movoznavstva ta literaturoznavstva* [Contemporary Issues of Linguistics and Literary Studies]. Vol. 11, pp. 165–168.

Pyts T. B. (2013). Do istoriji doslidzhenn'a nimets'kykh zapozychenykh sliv v ukrajins'kij movi [On the History of the study of German Loan Words in The Ukrainian Language]. *Ukrajins'ka mova* [The Ukrainian Language]. № 2, pp. 84–99.

Pyts T. B. (2008). Skhidnomimets'ki nazvy remisnykiv ta jikhn'e poshyrenn'a u pol's'kij, bilorus'kij i ukrajins'kij movakh XIV–XVII st. [The East German names of Craftsman and Their Spread in the Polish, Belarusian and Ukrainian Languages of XIV–XVII centuries]. Lviv.

Simovych B. (2005). Deshcho pro nashu kupets'ku movu [Something about our Merchant Language]. *Pratsi u dvokh tomakh* [Works in Two Tomes]. Tome 1: *Movoznavstvo* [Linguistics]. Chernivtsi : Knygy – XXI, pp. 279–282.

Tkach L. O. (2000). Nimets'ki zapozychenn'a v ukrajins'kij literaturnij movi Bukovyny kints'a XIX – pochatku XX st. [German Borrowings in the Ukrainian Literary Language of Bukovina of the Final of XIX – early XX centuries]. *Naukovyj visnyk Chernivets'kogo universytetu* [Scientific Bulletin of Chernivtsi University]. Vol. 84: *Germans'ka filologija* [German Philology]. Chernivtsi : Ruta, pp. 84–95.

Sharovol's'kyj I. (1926–1927). Nimets'ki zapozycheni slova v ukrajins'kij movi [German Loan Words in the Ukrainian Language]. *Zapysky Kyivs'kogo instytutu narodnoji osvity* [Scientific Notes of Kyev Institute of Popular Education]. Kyiv. Ch. 1–2.

Shelud'ko D. (1931). Nimets'ki elementy v ukrajins'kij movi [German Units in the Ukrainian Language]. *Zbirnyk Komisiji dl'a doslidzhenn'a istoriji ukrajins'koi movy* [Collection Works of Commission for Study of the History of the Ukrainian Language]. Kyiv : VUAN. T. I, pp. 1–60.

Shetelya Ya. M. (2024). Nimets'ki zapozychenn'a v Ukrajins'komu dialektnomu movlenni zakarpats'kogo arealu [German Borrowings in Ukrainian Dialectal Speech of Transcarpathia Area]. *Naukovyi visnyk PNPu imeni K. D. Ushinskogo: Lingvistychni nauky* [Scientific Bulletin of PNPu named after K. D. Ushinsky: Linguistic Sciences]. № 39, pp. 157–167.

Стаття надійшла до редакції 12.06.2025